

Marko Đurin

Uvod

Surfajući Internetom naišao sam na jedan forum gdje se vodila jedna zanimljiva rasprava na temu cybersexa. Između svega ostaloga što sam imao prilike pročitati posebno me zagolicao jedan komentar koji glasi otprilike ovako: *mjera je čovjekova stvarnog ponašanja ono što bi učinio kada za to nitko ne bi saznao*. Ne znam tko stoji iza tog natpisa, ne znam čak ni je li to neka muška ili ženska osoba, no osobno smatram kako je time pogodila bit stvari. Virtualni prostor kao takav i pogotovo cybersex najpogodniji su teren za svakog čovjeka da čini ono što uistinu želi, a da za to nitko ne sazna, tu se krije atraktivnost cybersexa. A tu se krije i jedna od najuočljivijih karakteristika današnjeg društva. Upravo o tome govori se u prvome dijelu ovoga rada gdje nalazimo jedan skromni pokušaj postavljanja glavnog temelja u društvu danas na kojem su izgrađene mnoge druge stvari, između kojih ovdje posebno ističemo cybersex, stvarnost kojom se ovaj rad ponajprije bavi. Čovjek se bavi onim što želi i to u svoja četiri zida. Polako se gubi društvena dimenzija ljudske osobe. U modernom tehničkom društvu sve je manje potrebe za čovjekom u klasičnom smislu riječi dok se sve više traži, u duhu tehničkog društva, čovjek sveden na puku informaciju, čovjek kao jedna virtualna stvarnost. Traži se čovjek prilagođen tehnici i moglo bi se reći, jedan novi čovjek izrastao iz tehnike.

Stoga, kako bismo bolje shvatili pozadinu svega što se krije iza složene stvarnosti zvane cybersex, poći ćemo prvo od jedne kratke analize današnjeg društva. To društvo nazivamo modernim, sve češće i postmodernim, a ovdje ćemo ga promotriti pod sintagmom *tehničkog društva*.

Današnja tehnologija omogućila je čovjeku da proširi svoje horizonte, da pomakne svoje granice, no je li uspjela čovjeka *izvaditi* iz njega samoga, *izvaditi* ga iz društvenih i kulturnih okvira koji ipak još uvijek postoje i omogućiti mu da svoj život i svoju seksualnost živi negdje drugdje? Cilj je ovoga rada dati ili barem približno naznačiti odgovor na ovo pitanje.

1. Moderno društvo kao **tehničko društvo** – ima li u tehnici mjesta za čovjeka?

U svom tumačenju modernog društva Krunoslav Nikodem¹ donosi bitnu karakteristiku modernog tj. postmodernog stanja društva, a to je razvoj postljudskih i neljudskih oblika života.² Pod time prije svega misli na koncepciju kiborga, umjetne inteligencije, virtualne stvarnosti, genetički inženjering, razvoj biotehnologije te na koncepciju kibernetičkog prostora. Sve navedene stvarnosti koje obilježavaju naše današnje postmoderno društvo nalaze se tek na svome početku. Iako su neke od njih već duže vremena prisutne još uvijek njihov utjecaj na današnje društvo nije tolik da bismo mogli reći da se one nalaze u svom zenitu. No, upravo jer se još uvijek ne nalaze u svom zenitu, daju nam razloga i poticaja da se njima ozbiljno pozabavimo potpuno ih uvažavajući i prihvaćajući, kako se ne bismo jednoga dana našli zatečeni poput lošeg domaćina kada na vratima ugleda tata. Postljudski i neljudski oblici života već su tu pred nama. Već više desetljeća polako ulaze u kulturu koju je čovjek gradio tisućljećima. S jedne strane oni nadograđuju i dalje razvijaju tu kulturu, a s druge strane je ruše potkopavajući njene temelje.

Čovjek se kao središte svake kulture i svake civilizacije, tijekom dugog niza godina, desetljeća, stoljeća i tisućljeća, doveo do pozicije u kojoj svoju središnju ulogu polako počinje prepuštati nečemu drugome. Prvu veliku epohu ljudske povijesti karakterizirala je tijesna povezanost čovjeka s prirodom. S razvojem novovjekovne znanosti koja je sa sobom donijela i no-

¹ Dr. Krunoslav Nikodem je viši asistent na odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje surađuje u nastavi na kolegijima »sociologija religije« i »etika okoliša«.

² Usp. K. NIKODEM, »Moderno društvo kao *tehničko društvo*. Društveno-povijesna priprema za razvoj neljudskih oblika života«, u: *Nova prisutnost*, I/1 (2003), str. 29–30.

vo shvaćanje značenja prirode³ čovjek se uzdiže iznad prirode i postaje autonomni subjekt koji potpuno slobodno radi što mu volja. Priroda ovdje polako postaje područjem korisnosti, tj. područjem koje čovjek koristi za udovoljavanje nekih svojih potreba i želja. Treća velika epoha na početku koje se mi sada nalazimo, u središte svega ne stavlja više čovjeka nego tehniku. Priroda je skoro pa apsolutno nadiđena. Ona je zapravo preoblikovana u nešto novo. S početkom novoga vijeka priroda se pretvara u objekt koji služi čovjeku u ostvarivanju njegovih apsolutnih želja, a sada se pak, uz pomoć tehnike, preobražava u opaku stvarnost koja prijete čovjeku da njega samoga potpuno preoblikuje. Tehnika kao umijeće vladanja i ovladavanja prirodom svojim enormno brzim razvojem, posebno u ovom našem vremenu, uvelike pridonosi ovako brzom i pomalo nepredvidivom slijedu događaja. Tehnika, koja u raznim oblicima postoji otkako postoji čovjek, danas je toliko razvijena da je nadišla onoga koji ju je proizveo.

Nalazimo se dakle pred jednom složenom stvarnošću skrivenom iza sintagme *tehničko društvo*. Moderno je društvo upravo tehničko iz temeljnog stava da su sve društvene i ekonomske promjene tijekom povijesti rezultat tehničko-znanstvenog napretka te činjenice da upravo u tom području napretka leži odgovor na sva bitna pitanja, gdje je uključeno i ono bitno pitanje o ustrojstvu samog čovjeka.⁴ No, pitanje o opravdanosti ovakvog stava čini se itekako opravdanim. Redukcijom prirode samo na područje korisnosti čovjek je i samoga sebe polako reducirao na to isto područje. Sve veća urbanizacija, industrijalizacija, masovna proizvodnja i razvoj tehnike uvelike su pridonijeli stvaranju novog svijeta kojeg je zapravo stvorio sam čovjek boreći se protiv prirode i tradicije. Takav svijet primjereniji je strojevima nego čovjeku samome.⁵ Zbog toga možemo reći kako je moderno društvo u svojim bitnim karakteristikama nehumano društvo. Svijet i društvo postaju toliko ovisni o tehnici da životna okolina postaje sve manje

³ Pod ovime ponajprije mislim na činjenicu da se priroda shvaća kao objekt, predmet čovjekove djelatnosti. U tom kontekstu prirodu se shvaća i promatra mehanički te ju se pokušava matematizirati tj. reducirati na svijet matematičkih formula, što će kasnije posebno pogodovati razvoju virtualnih svjetova.

⁴ Usp. K. NIKODEM, »Moderno društvo kao *tehničko društvo*. Društveno-povijesna priprema za razvoj neljudskih oblika života«, u: *Nova prisutnost*, I/1 (2003), str. 37.

⁵ Usp. *nav. mj.*

razumljiva sve većem broju ljudi. Nikodem, pozivajući se na Stevena G. Jonesa, kaže kako je danas čovjek ontološki sam. Jones navodi kako su danas potrebne nove zajednice u kojima će bitan oslonac biti tehnologija. Do toga su nas doveli virtualna stvarnost i virtualni prostor u kojima tradicionalni oblici društvenosti gube na značaju. Nalazimo se stoga na tragu izgradnje tehnološki posredovane društvenosti.⁶ Ukoliko uopće možemo govoriti o pojavi *novoga ljudskog bića*, onda bi takvu pojavu karakteriziralo svojevrsno odustajanje od društvenosti, gdje socijalnu interakciju sve više zamjenjuje tehnološki posredovana interaktivnost. U takvom modernom društvu napuštaju se tradicionalni oblici društvene integracije kao što su religija i moralne vrednote te se procesom racionalizacije pokušava doći do društvene integracije. To nosi sa sobom niz etičkih i moralnih problema jer razum nikada ne može biti jedini i isključivi princip društva. A upravo takvo poimanje razuma kao isključivog principa društvenog razvoja utrla je put tehničkom, antihumanom, neljudskom svijetu. *Da bi opstao u takvom svijetu, čovjek je morao biti zamišljen kao stroj.*⁷

Iako je tehnika prisutna već od početka u svakom ljudskom društvu, ona je tek u današnje vrijeme dobila toliko na značaju da se i samo društvo naziva po njoj. Jedan od razloga toga leži u činjenici da čovjek prvi put u svojoj povijesti sada ima u rukama moć da uništi ne samo drugog čovjeka a time i sebe kao takvoga, nego i cijeli planet kao takav. Time je promijenjena sama bit čovjekovog djelovanja. Upravo to je temeljni razlog zbog kojeg moderno društvo nazivamo tehničkim. Označiti danas čovjeka kao prirodno-društveno biće gubi na svojoj težini. Tehničko-znanstveni napredak stvorio je danas jedan potpuno novi svijet u kojem se čovjek više ne može ostvariti kao čovjek, kao misaono slobodno djelatno biće. Danas se društvenost proklamira kroz interaktivnost virtualne stvarnosti i virtualnog prostora. Čini se da u toj igri više ne sudjeluju stvarni ljudi nego tek prividi nedoživljene stvarnosti koja nastaje u sustavima masovnih medija i računalne tehnologije.⁸ Stoga moderno društvo smatramo tehničkim upravo po sve većoj čovjekovoj nemogućnosti da kao osoba živi s drugima.⁹

⁶ Usp. *nav. mj.*

⁷ K. NIKODEM, *nav. dj.*, str. 38.

⁸ Usp. *nav. mj.*

⁹ *Nav. mj.*

Povezano s time možemo govoriti o novim oblicima društvenosti. To je dosad vrlo slabo istraženo područje koje se zapravo počelo izvlačiti iz svojih poboja i praviti prve samostalne korake. Pojednostavljeno bismo mogli reći kako je temelj tih novih oblika društvenosti čovjek koji je sveden na puki informacijski obrazac. Ljudski organizam sveden je u shemu čiste digitalne informacije. A to je zapravo potpuna prilagodba ljudskog organizma na novonastalu situaciju gdje je i čovjekova okolina svedena na čistu informaciju. A to nas pak dovodi do spoznaje da smo postali robovi vlastitog tehničkog napretka. Kao što kaže Norbert Wiener: *Mi smo našu okolinu tako radikalno izmijenili da sada moramo izmijeniti i sami sebe da bismo mogli opstati u toj novoj okolini.*¹⁰ To bi bila u konačnici savršena prilagodba gdje bismo i ljudski organizam i okolinu u kojoj on opstoji mislili u sličnim terminima.¹¹

Ovakvo poimanje čovjeka konačni je odgovor na pitanje o evoluciji ljudskog organizma u postmodernome društvu. Kibernetička paradigma čovjeka kao puke informacije te poimanje mreže (Net – Neural Embodied Technology) kao novog prostora gdje ćemo moći obnavljati iskustvo zajednice dolaze u središte tog novog *tehničkog društva*, zapravo jedne nove ideologije koja pokušava nove tehnologije staviti u kontekst društvenosti. Mreža postaje novi prostor u kojem ćemo moći obnavljati iskustvo zajednice, konstruirati nove oblike i vrste zajednice, povezane zajedničkim interesima i sklonostima, a ne slučajnostima prostornog smještaja¹² kako je to slučaj s tradicionalnim oblicima ljudske zajednice. U tim novim oblicima ljudskog postojanja, u uvjetima virtualnog postojanja na taj se način pokušava vratiti vrijednosti i ideale koji su u stvarnom svijetu uslijed svega ovoga izgubljeni. No postavlja se pitanje možemo li graditi vrijednosti pomoću tehnologije? Pozitivan odgovor na to pitanje nalazi se upravo u temeljima modernog društva o kojem je do sada bilo riječi pod nazivom *tehničkog društva*. Kako navodi Nikodem, zagovornici tehnodruštvenosti opravdavaju svoje stajalište sve većom koncentracijom života u gradovima te općenito s nestankom mjesta gdje su se ljudi okupljali te sveopćim otuđenjem prisutnim na svim područjima. No on, slažući se s istinitošću tvrdnje da je

¹⁰ N. WIENER, *Kibernetika i društvo. Ljudska upotreba ljudskih bića*, Beograd, 1964, str. 65.

¹¹ Usp. K. NIKODEM, *nav. dj.*, str. 39.

¹² K. NIKODEM, *nav. mj.*

Ljudsko društvo zaista u jednom takvom stanju, navodi kako je takvo stanje upravo plod i rezultat onih oblika života koji se nameću i predlažu kao spasonosno rješenje. Nadalje, on se slaže da su znanost i tehnika imale veliku ulogu u nastanku i razvoju društva kakvo poznajemo danas i da bi tehnodruštveni sustav mogao imati pozitivnu ulogu u budućnosti ljudskog društva. No nikako se ne slaže sa stajalištem da bi upravo tehnodruštveni sustav trebao biti temelj ljudskog društva, naše društvenosti tj. naše ljudskosti.¹³ U tome leži glavni problem nove društvenosti koja nam se nameće preko tehnodruštvenog sustava. Koliko god se promijenio sam čovjek, može li on promijeniti svoju bit? Čini se da ipak ne može. Konkretni primjer vidjet ćemo na području ljudske seksualnosti.

2. Cybersex – seks preko interneta

Nakon što smo ukratko donijeli kratku analizu današnjeg modernog *tehničkog društva* promotivši ga posebno pod specifičnim naglaskom s obzirom na neljudske oblike života, područje promatranja premještamo na stvarnost koja se krije pod imenom cybersex. Odmah valja istaknuti kako je cybersex samo jedno od vanjskih i kulturoloških očitovanja onog bitnog u ovom našem *tehničkom društvu* što je u prošlom poglavlju ukratko naznačeno te da je cybersex jedan od najboljih i najzornijih primjera na kojem možemo vidjeti kako je i u što čovjek transformirao jedan konstitutivni dio sebe samoga, a to je njegova seksualnost.

2.1. Pojam i definicija

Prvi problem koji nam se ovdje nameće jest terminološke naravi. Utipkamo li na bilo koju internetsku tražilicu pojam cybersex prikazat će nam se bezbroj stranica na kojima možemo pronaći ponešto, ovisi već iz kojeg kuta, o toj problematici. Bit će to uglavnom razni forumi, poneki napisi iz nekog časopisa itd. Ovdje posebno naglašavam kako se radi o stranicama na hrvatskom jeziku. Čini se da je engleski izraz cybersex i kod nas najbolje prihvaćen i udomaćen. Utipkamo li pak, u duhu hrvatskog jezika prijevod tog izraza – kibernetički seks – otvorit će nam se također podosta stranica, ali

¹³ Usp. *nav. dj.*, str. 40.

ipak s dosta manje nama korisnog sadržaja. Očito je da je termin na engleskom jeziku bolje prihvaćen. Iz tog razloga se onda i mi u ovom radu priklanjamo tom trendu pa koristimo engleski izraz *cybersex*. No, naša preokupacija *cybersexom* nije primarno terminološke naravi, pa se onda i na tome nećemo predugo zadržati niti se time bitno pozabaviti.

U širem smislu riječi pod pojmom *cybersex* podrazumijevamo općenito pornografiju na internetu. Tu spadaju sve vrste pornografije koje se mogu pronaći na mreži. U ovom smislu *cybersex* shvaćamo više pasivno i pomalo ga svodimo samo na ono vizualno. Ovdje imamo na umu samo pasivno primanje i *gutanje* informacija ili određenih sadržaja, dok u drugom, užem smislu, imamo pred sobom jedno događanje, interakciju između dvije, nazovimo ih on-line osobe koje aktivno sudjeluju u tom činu *cybersexa* dajući tj. šaljući odnosno primajući određene informacije ili sadržaje.

Što bi sam po sebi označavao pojam *cybersex*? Da bih donio definiciju koristim neke internetske izvore koji se bave time. Evo jedne od definicija: *Cybersex su on – line razgovori orijentirani na seks, uz mogućnost multimedijalne razmjene informacija.*¹⁴ Ili kako se na istom mjestu navodi: *cybersex je zdravo seljački seks preko interneta.*¹⁵ Ovakva definicija govori nam o jednoj vrsti flerta preko interneta. Radilo bi se ovdje o seksualnoj stimulaciji osoba suprotnog spola (a često i istoga) riječima u jednoj virtualnoj stvarnosti. Takav vid *cybersexa* najčešće pronalazimo na raznim *chat servisima* i rjeđe na e-mail servisima. Na drugom pak mjestu stoji: *Cybersex je seks uma pri kojem se koristi seksualno eksplicitan jezik, tzv. prljavi govor, koji hrani seksualnu požudu i maštanje.*¹⁶ Možemo reći da je to *cybersex* u užem smislu riječi.

Čisto fenomenološki gledano, *cybersex* jest još uvijek uglavnom samo vođenje *vrućih razgovora* preko Interneta u mnogobrojnim chat sobama. Chat sobe (eng. Chat-rooms) su prostori za interaktivne grupne diskusije u kojima se, kada govorimo o *cybersexu*, unošenjem odgovarajućih tekstualnih sadržaja uspostavlja seksualno eksplicitna konverzacija. No, sve više maha uzimaju različita tehnička pomagala kao što su

web kamere i mikrofoni, ili pak posebno izrađena odijela koja *unaprijeduju* taj isti *seks* i daju mu neku drugu, novu dimenziju. Postoje razna odijela za *cybersex*. Jedno od njih jest tzv. Stenslieovo odijelo¹⁷ koje je zamišljeno kao erotični stimulator. Ono se sastoji od posebno konstruiranog snopa kablova i stimulativnih ćelija spojenih na računalo. Zahvaljujući tome, *sugovornik* s druge strane internetske žice može osjetiti svaki pokret, dodir i pomak osobe s kojom tako komunicira.¹⁸

2.2. Tko se bavi *cybersexom*?

Do prije nekoliko godina *cybersex* je bio rezerviran samo za muškarce i to u onom prvom širem značenju tog pojma. Tako je npr. 2006. godine u svijetu bilo oko 400 000 pornografskih stranica pretplatničkog sadržaja, a internetsko pornografsko tržište je te godine okrenulo oko 70 milijardi dolara. Osamdeset posto posjetitelja su bili muškarci.¹⁹ No, s vremenom se taj postotak smanjio jer se sve više žena uključuje u to. Iako nisam naišao na točan podatak, za pretpostaviti je da je postotak, barem što se tiče *cybersexa* u užem smislu, približno jednak.

Cybersexu su skloni posebno mladi. Budući da je internet danas sveprisutan, razumljiva je činjenica da mladi mogu na puno jednostavnije i lakše načine doći do pornografskih sadržaja. Iako su uglavnom sve pornografske stranice na internetu samo za punoljetne, događa se da to nije nikakva prepreka. Naime, ako se uzme u obzir anonimnost i mogućnost prijave koju pruža kiberprostor, taj se problem vrlo jednostavno rješava. Što se tiče chat prostorija treba istaknuti kako tamo pronalazimo uglavnom mlađe osobe, koje također ne moraju nužno biti punoljetne. Dakle, i ovdje je moć manipulacije i prijave velika. No, eksplicitna seksualna konverzacija (*cybersex* u užem smislu) jest i veliko iskušenje i za odrasle, budući da se radi o potpunoj anonimnosti gdje svatko može biti što god poželi. Tako npr. polu-ćelav sredovječni muškarac sebe predstavlja kao snažnog, atletski građenog tridesetogodišnjaka. Neka neugledna žena, pa čak i ona prosječnog

¹⁴ <http://jajceportal.com/modules.php?name=News&file=article&sid=9>

¹⁵ *Nav. mj.*

¹⁶ <http://kontakt.blogger.hr/post/cybersex--blud-preko-interneta/208816.aspx>

¹⁷ Vidi opširnije na: <http://www.stenslie.net>

¹⁸ <http://danci.blog.hr/2004/06/27692/cybersex-i-ostale-prljave-stvari-1.html>

¹⁹ Podaci prema: <http://www.plivazdravlje.hr/?section=arhiva&acat=x&cat=x&id=10483&show=1>

izgleda, predstavlja se kao striptizeta te time automatski privlači pozornost mnogih i uvlači ih u on-line konverzaciju. Zanimljivo je vidjeti kako je na jednoj internetskoj stranici opisana vrijednost cybersexa, gledano iz sličnog kuta: *Nakon cjelodnevnog, napornog rada ili u slučaju da osoba koja se upušta u takvo što nije baš ideal fizičke ljepote, cybersex može poslužiti kao opuštajući bijeg od grube stvarnosti i pružiti osjećaj zadovoljstva koji bi inače teško dostigli. Zvuči okrutno, ali istina je, cybersex je najbolji seks koji će neki ljudi doživjeti i zato je takvim ljudima izrazito privlačan.*²⁰ Iz ovoga se može zaključiti kako je cybersex osobito pogodan za osobe koje nisu atraktivnog fizičkog izgleda, a isto tako i za one koji se osjećaju odbacjenima od društva, bilo iz razloga fizičke ili psihičke naravi.

Pri kraju donosim još nekoliko statističkih podataka. Istraživanja posjećenosti pornografskih stranica iz 2001. pokazala su da je na čelu liste Španjolska, ispred Njemačke, Velike Britanije, Danske i Francuske. Po kriteriju vremena provedenog na takvim sadržajima vodeći su bili Nijemci sa 70 minuta na mjesec, ispred Francuza koji su na cybersex mjesečno trošili prosječno 45 minuta.²¹

2.3. Prednosti cybersexa

Susretanje potpunog stranca i upuštanje u seksualnu aktivnost i avanturu s njim jedna je od najprivlačnijih i najuzbudljivijih stvari koju nam nudi kiberprostor. Anonimnost koja je kod cybersexa zajamčena omogućuje ljudima da prožive neku skrivenu seksualnu fantaziju koju se nikad ne bi usudili ostvariti u stvarnome svijetu. Stoga je anonimnost, kao jedna od glavnih karakteristika cybersexa, ujedno i jedan od najnavođenijih razloga njegove privlačnosti. Anonimnost daje cijelom tom događaju određenu sigurnost i osjećaj opuštenosti, što je, kako navodi jedan web portal,²² nužna pretpostavka seksa, virtualnog ili pravog.

Osim toga, kao prednost cybersexa navodi se već spomenuta činjenica, koja proizlazi iz te anonimnosti, a to je da u tom događaju svatko može biti ono što god on želi i raditi što god želi. Povezano s tim, cybersex se može prakticirati s neograni-

²⁰ <http://jajceportal.com/modules.php?name=News&file=article&sid=9>

²¹ Podaci prema: <http://www.plivazdravlje.hr/?section=arhiva&acat=x&cat=x&id=10483&show=1>

²² <http://jajceportal.com/modules.php?name=News&file=article&sid=9>

čnim brojem osoba, što je u stvarnom svijetu, za velik broj ljudi koji se time bave u virtualnom svijetu, apsolutno nezamislivo. Ono naime može dovesti do gubitka socijalnog ugleda, što kod cybersexa nikako nije slučaj. Dakle, tajnost i anonimnost velike su prednosti cybersexa u odnosu na onaj stvarni.

Druga velika prednost cybersexa jest činjenica da se on, u današnjem svijetu SIDA-e, spolnih bolesti i neželjenih trudnoća, nameće kao onaj krajnji i apsolutno sigurni prezervativ. Naše ljudsko tijelo je podložno kvarenju zbog pretjerivanja u različitim seksualnim aktivnostima. Obestijelovljenje se tu nameće kao pravo rješenje problema.²³ A ono se događa upravo u kiberprostoru www-a (World Wide Web).

Veza na daljinu jest jedan od načina da neki bračni par i dalje održi vezu na životu. Ako se neki par nalazi u vezi na daljinu, ili ako jedan od partnera mora na dulje vrijeme nekud dalje otputovati, cybersex se nameće kao jedan od načina kako održati strast i vezu na životu.

Mnogi parovi uživaju o osjećaju *perverzности* koji se obično povezuje sa cybersexom, dok ga neki koriste kao način za izražavanje sklonosti ili želja koje se ne bi inače usudili izraziti licem u lice.

2.4. Problemi cybersexa

Mogućnost biranja komunikacije s osobom koja je meni baš po mjeri te uspostava seksualnog odnosa preko interneta s osobom koju sam izabrao i koja mi se sviđa zbog nekih svojih stajališta ili možda zbog načina na koji smo ostvarili cybersex, ne baš tako često, ali ipak ne baš ni tako rijetko, ima za posljedicu i susret u stvarnom životu. Tu se krije jedna velika opasnost. Kao što je već rečeno, kiberprostor nudi veliku mogućnost manipulacije, pa je tako vrlo lako moguće da osoba koja se u virtualnom svijetu predstavlja u jednom svjetlu u stvarnosti bude sasvim drukčija. Na sličan način na mnogim chatovima vrebaju mnogi pedofili i homoseksualci lažno se predstavljajući i opisujući, čekajući svoje žrtve koje će olako pasti u njihove ralje. Jedno američko ispitivanje pokazuje da je oko 30% korisnika cybersexa svoje partnere iz virtualne veze kasnije upoznao i u stvarnom životu.²⁴

²³ D. GROTHIUS, *Duša u kiberprostoru*, STEPpress, Zagreb, 2003, str. 121.

²⁴ Podaci prema: <http://www.plivazdravlje.hr/?section=arhiva&acat=x&cat=x&id=10483&show=1>

Već u ovom prethodnom slučaju naziremo i drugi veliki problem, a to je pitanje preljuba. Jedno drugo istraživanje na 15 000 korisnika interneta pokazuje kako se 32% žena i 13% muškaraca boji da internet olakšava preljub.²⁵ Rasprava na jednom forumu pokazuje kako su mišljenja glede toga dosta podijeljena.²⁶ No, zanimljivo je primijetiti da oni koji cybersex smatraju ozbiljnom stvarnošću, a ne tek nekom pukom igrom i znatiželjom, redovito cybersex smatraju jednom vrstom prevare. Jedan od razloga koji se navode u prilog tog tvrdnji jest činjenica da preljub ionako počinje u glavi. Zanimljiv je i sljedeći komentar: *Varanje ili ne, znam da bi me to užasno smetalo kada bi otkrila da mi dečko svaki dan s nekim ženama chata i da si šalju seksualne poruke, napaljuju se i možda samozadovoljavaju. To mi je užasno, mislim da bi poludila. Bio bi to znak da nam nešto ne štima u vezi kada se na taj način zadovoljava (...)* Ne znam da l' je prevara, ali pogodilo bi me kao da je (...)²⁷ Još je jedan razlog zbog kojeg cybersex smatramo preljubom – emocionalna bliskost je lingvistički uvjetovana.²⁸

Od ostalih problema izdvajam još fenomen *gender switchinga* tj. virtualne promjene spola što se također događa uglavnom u chat sobama. Ovaj je fenomen s jedne strane posebno privlačan iz jednostavnog razloga što nitko ne zna s kim zapravo razgovara pri virtualnom seksu i, s druge strane vrlo opasan, jer nitko ne zna točno kakve su namjere drugoga.

Kao temelj svih problema navodimo ovdje činjenicu da kod cybersexa nemamo pred sobom stvarnog čovjeka nego tek neku simulaciju njega samoga. Bilo je riječi u prvom dijelu ovoga rada kako je čovjek izmijenio samoga sebe, postao tek puki informacijski obrazac, što odgovara duhu *tehničkog društva* u kojem se nalazimo. Spomenuli smo tamo pitanje može li čovjek promijeniti svoju bit? Čini se da ne može. Čovjek može svoju seksualnost, ili točnije fenomen seksualnosti, izražavati na ovaj ili onaj način, no seksualnost kao takva i dalje ostaje konstitutivna njemu samome. Takva, čovjeku konstitutivna spolnost, ima više dimenzija. To su biološka, psihološka,

dijaloška i osobna. Kao takva, ljudska je seksualnost bitno višedimenzionalna. Kada ovo primijenimo na kibernetičkog čovjeka tj. na virtualnog čovjeka o kojem je riječ kada govorimo o cybersexu, vidimo da tu puno toga nedostaje. Iako se na prvi pogled čini da i kod cybersexa imamo prisutne sve dimenzije ljudske seksualnosti, to ipak nije tako. Ljudska osoba kao takva temeljno je polazište svakog govora o ljudskoj seksualnosti. Kod cybersexa pred sobom nemamo ljudske osobe u pravom smislu riječi. Ovdje se radi samo o simulaciji stvarnosti koju podrazumijevamo pod pojmom osoba. Sama virtualnost je pak najveća simulacija. Tu se krije glavni problem cybersexa. U korijenu svega nalazi se dakle samo virtualnost. Čovjek u svojoj biti pak nikako nije svediv na tu kategoriju. Stoga i cybersex ne može dobiti prolaznu ocjenu. No, ukoliko se od tog čovjeka uistinu razvilo neko drugo biće, neka nova vrsta čovjeka, možda neki *techno sapiens*, onda i govor o cybersexu poprima sasvim drugačije predznake (mislim na one pozitivne). No, budući ja osobno ne vjerujem u realnu mogućnost opstojanja takvog bića koje bi se moglo svesti pod stari tradicionalni, klasični pojam čovjeka ne vjerujem ni u realnu mogućnost opstojanja takvog očitovanja ljudske seksualnosti koja bi se artikulirala samo kroz prizmu virtualnosti. Virtualnost i realnost (još uvijek) ne idu nikako skupa. U našem slučaju cybersexa radilo bi se o svemu, samo ne o čovjeku takvom jednom klasičnom smislu riječi. Jer čovjek ne može promijeniti svoju bit, koliko god svjetlosnih milja odmaglio u svom znanstveno – tehničkom napretku.

Zaključak

U današnjem *tehničkom društvu* koje na poseban način karakterizira razvoj neljudskih oblika života cybersex se pojavljuje kao jedan od novih načina življenja ljudske seksualnosti. Cybersex se može promatrati u jednom širem smislu značenja samog pojma, a tu podrazumijevamo općenito pornografiju na internetu. Kada govorimo o pojmu cybersex u užem smislu, mislimo ponajprije na mnogobrojne chat sobe na internetu u kojima se koristi seksualno eksplicitan jezik koji hrani seksualnu požudu i maštanje. Činjenica je da mnogi koji se bave cybersexom u užem smislu smatraju kako je to samo jedna vrsta igre, koja sa sobom ne nosi nikakvu odgovornost. Drugi pak smatraju kako je to itekako ozbiljna stvar jer se iza svega, iza svih izmišljenih imena i karakteristika ipak krije neki stvarni čovjek.

²⁵ Usp. nav. mj.

²⁶ http://boardreader.com/t/Ljubav_erotika_seks_170734/Cybersex_varanje_ili_ne_311859.html

²⁷ Nav. mj.

²⁸ Usp. D. GROTHIUS, *Duša u kiberprostoru*, STEPpress, Zagreb, 2003, str. 124.

Kao *prednosti* cybersexa obično se na prvom mjestu spominju anonimnost i tajnovitost što cijelom događaju cybersexa daju određenu sigurnost i opuštenost. U tom kontekstu naravno da kod cybersexa nailazimo na povećan broj vulgarnih izraza, izgovaranje kojih bi u stvarnom svijetu moglo dovesti do gubitka socijalnog ugleda. Cybersex koji ide za jednim obestjevoljenjem nameće se kao moguće rješenje problema.

Od problema cybersexa kojih ima mnogo, istaknuti su pitanje preljuba i prevare te fenomen promjene spolova. Za one koji su u ljubavnoj vezi u stvarnom životu, bila ona institucionalizirana ili ne, cybersex s nekim drugim partnerom preko interneta, bez obzira na subjektivno mišljenje samih aktera tog čina te na mišljenje ljubavnog partnera u stvarnom životu, nužno sa sobom nosi pozitivan odgovor na pitanje je li to prevara ili ne. Čest je također problem promjene spolova koji može imati itekako opasne posljedice ukoliko nakon cybersexa dolazi do susreta dviju virtualnih ličnosti u stvarnom svijetu. Mnogi pedofili i homoseksualci vrebaju na svoje žrtve upravo putem cybersexa. Pojava silovanja također nije baš rijetka.

Čovjek ulazeći u cybersex na neki način prestaje biti čovjek. Prestaje biti *homo sapiens*, a postaje *techno sapiens*. U suzvučju sa svijetom i okolinom koje je čovjek stvorio i on sam mora samoga sebe tome prilagoditi svodeći se na tek puku informaciju koja kola kibernetičkim prostorom *www-a*. A time on prestaje biti čovjek u klasičnom smislu riječi i postaje nešto novo. Na taj način *čovjek* se savršeno prilagođava okolini. Svoju društvenost proklamira kroz interaktivnost virtualne stvarnosti i kibernetičkog prostora. Mreža postaje mjesto stvaranja novih oblika ljudskih zajednica, a cybersex novi način ostvarivanja posebnog zajedništva dviju osoba.

U svemu ovome krije se dakle jedan nov način i oblik ljudskog postojanja koji je uzrokovan sve većom koncentracijom života u gradovima, nestajanjem mjesta gdje su se ljudi okupljali te sveopćim otuđenjem prisutnim na svim područjima. Nalazimo se stoga u jednom začaranom krugu iz kojeg je vrlo teško izvući se. Čini se da se rješenje ne nazire u njemu same. Kibernetički prostor nudeći svoj čarobni izum – cybersex – ne daje pravi odgovor čovjeku kao misaonom, slobodnom, djelatnom biću. Iako stalni razvoj tehnologije snaži cijeli fenomen cybersexa, na temeljna pitanja čovjekove egzistencije tu ne nalazimo odgovora. I to iz vrlo jednostavnog razloga – čovjek, ma koliko god razvio tehniku, ne može pobjeći od samoga sebe. Od sebe onakvog kakav on uistinu jest, od se-

be u svojoj biti. U tim temeljnim područjima čovjekove egzistencije i njegove biti nema mjesta nikakvoj virtualnosti. Cybersex pokušava upravo tako nešto – izvaditi čovjeka iz njega samoga, iz njegovih društvenih i kulturoloških okvira i smjestiti ga negdje drugdje, negdje izvan njega samoga. No, radi se ipak samo o jednoj iluziji. Iako je virtualni svijet s jedne strane itekako stvaran, s druge je još uvijek jedna sasvim obična iluzija. Stoga, u njemu ne možemo tražiti načine ostvarivanja čovjeka kao čovjeka.

Literatura

- GROTHIUS, D. *Duša u kiberprostoru*, STEPpress, Zagreb, 2003.
- NIKODEM, K. »*Moderno društvo kao 'tehničko društvo'. Društveno-povijesna priprema za razvoj neljudskih oblika života*« u: *Nova prisutnost*, 1/1 (2003), str. 29–30.
- WIENER, N. *Kibernetika i društvo. Ljudska upotreba ljudskih bića*, Beograd, 1964.
- http://boardreader.com/t/Ljubav_erotika_seks_170734/Cybersex_varanje_ili_ne_311859.html
- <http://danci.blog.hr/2004/06/27692/cybersex-i-ostale-prljave-stvari-1.html>
- <http://jajceportal.com/modules.php?name=News&file=article&sid=9>
- <http://jajceportal.com/modules.php?name=News&file=article&sid=9>
- <http://kontakt.blogger.hr/post/cybersex--blud-preko-interнета/208816.aspx>
- <http://www.plivazdravlje.hr/?section=arhiva&acat=x&cat=x&id=10483&show=1>
- <http://www.stenslie.net>